

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wyznaczenie kierunku działań na rzecz zrównoważonej niebieskiej planety – wspólny komunikat w sprawie unijnego programu międzynarodowego zarządzania oceanami”

(JOIN(2022) 28 final)

(2023/C 140/11)

Sprawozdawca: **Stefano PALMIERI**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 25.11.2022
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	15.6.2022
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Stosunków Zewnętrznych
Data przyjęcia przez sekcję	20.12.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	24.1.2023
Sesja plenarna nr	575
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	184/0/1

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Zarządzania oceanami nie należy traktować jako istotnego jedynie w kontekście morskim. Środowisko morskie stanowi złożony system obejmujący wiele sektorów, różnorodne prawodawstwo i wiele zainteresowanych stron na różnych poziomach (lokalnym, regionalnym, globalnym) oraz mający wiele wymiarów. Jest on powiązany z działalnością, polityką i działaniami prowadzonymi na lądzie, przez co niezbędne jest oparte na wiedzy wsparcie dla podejmowania decyzji w ramach transdyscyplinarnego zintegrowanego podejścia i dyplomacji naukowej. EKES z aprobatą odnosi się do propozycji utworzenia międzyrządowego panelu ds. zrównoważonego rozwoju oceanów (IPOS).

1.2. EKES z zadowoleniem przyjmuje wyznaczenie chronionych obszarów morskich i popiera osiągnięcie neutralności emisyjnej oraz zrównoważoną rozbiórkę statków.

1.3. Aby móc podejmować decyzje i interwencje, niezbędna jest spójność między różnymi strategiami politycznymi i umowami oraz przejrzysta ocena relacji wykonalności do skutków. Komitet popiera rolę UE jako podmiotu prawodawczego, a także jej rolę w rozwijaniu sieci i partnerstw na szczeblu globalnym z uwzględnieniem roli badań naukowych i innowacji.

1.4. Wzywa do wprowadzenia finansowych środków zniechęcających do korzystania z tanich bander (np. ustanowienie specjalnego funduszu składającego się z poręczeń za rozbiórkę statków) i proponuje włączenie do mechanizmu dostosowywania do emisji dwutlenku węgla szerokiego zakresu zanieczyszczeń, które mają wpływ na ekosystem morski.

1.5. EKES z aprobatą odnosi się do podejścia „zero tolerancji” wobec nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów (NNN) i przyłowów oraz zachęca UE do wspierania uczciwych operatorów statków w dążeniu do osiągnięcia zrównoważonej ochrony zasobów rybnych i zrównoważonego zarządzania nimi. Wzywa Komisję do wspierania zrównoważonych, cechujących się niskim wpływem rybołówstwa łodziowego i połowów na skalę przemysłową, a także akwakultury i uprawy alg o zerowym wpływie na środowisko, aby zagwarantować zrównoważenie środowiskowe i społeczne oraz stabilność gospodarczą regionów.

1.6. Górnictwo głębokomorskie nadal wymaga solidnych wyników badań naukowych, które pozwolą ocenić długoterminowy wpływ na środowisko. EKES aprobuje przyjęcie przez Komisję podejścia ostrożnościowego i wzywa do wprowadzenia moratorium na wydawanie koncesji na wydobywanie kopalin przez Międzynarodową Organizację Dna Morskiego (ISA). Apeluje o utworzenie międzynarodowych niezależnych paneli naukowych, aby zapewnić oparte na wiedzy wsparcie dla decyzji i interwencji.

1.7. Oddziaływanie niewybuchów, nowych substancji zanieczyszczających i klęsk żywiołowych może zmienić sposób wykorzystania przestrzeni morskiej i powiązane scenariusze gospodarcze czy geopolityczne. EKES z zadowoleniem przyjmuje wysiłki Komisji mające na celu sprostanie tym wyzwaniom.

1.8. Bezpieczeństwo i ochrona na morzu mają podstawowe znaczenie. Potrzebna jest wymiana pokoleniowa w kontekście umiejętności i technologii oraz musi jej towarzyszyć zadbanie o godne warunki życia i pracy. EKES wzywa także państwa członkowskie do ratyfikowania konwencji nr 188/2007⁽¹⁾ Międzynarodowej Organizacji Pracy i do zapewnienia jej prawidłowej transpozycji do prawa krajowego w państwach członkowskich UE⁽²⁾. Z zadowoleniem przyjmuje dyrektywę Rady (UE) 2017/159⁽³⁾ i wzywa do rozszerzenia zakresu procedury w celu poprawy warunków życia i pracy oraz ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników sektora rybołówstwa morskiego.

1.9. EKES ponownie podkreśla, że ważne jest, by ze względu na swą specyfikę geograficzną regiony najbardziej oddalone⁽⁴⁾ odgrywały pierwszoplanową rolę w zarządzaniu oceanami zgodnie z COM(2022) 198 final⁽⁵⁾, co zostało całkowicie pominięte w dokumencie JOIN(2022) 28 final.

1.10. Jeśli chodzi o nowe i wzmocnione międzynarodowe zarządzanie oceanami, promowane przez UE, EKES wzywa do skutecznego i przejrzystego zaangażowania – na każdym etapie tego procesu, od konsultacji i wspólnego opracowywania planów po wdrażanie i ocenę końcową – różnych zainteresowanych stron w opracowywanie opartego na wiedzy wsparcia dla polityki, a także w komunikację i działania informacyjne. Aby sprostać złożoności wyzwań, można by przyjąć nowe formy struktury organizacyjnej.

1.11. EKES wzywa do szerokiego rozpowszechniania wiedzy na temat prawa morza wśród wszystkich obywateli UE. Potrzebne jest międzynarodowe prawo regulujące różne obszary kompetencji (strefy przybrzeżne, strefy ekonomiczne, ochrona zasobów morskich, definicja bezpiecznej przystani itp.), zwłaszcza w celu wyjaśnienia zobowiązań międzynarodowych dotyczących ratownictwa i pomocy na morzu, kodyfikacji pojęć niebezpieczeństwa oraz metod poszukiwawczo-ratowniczych⁽⁶⁾. EKES wzywa do właściwego egzekwowania tych przepisów, przywołując podstawową zasadę, że osoby znajdujące się w niebezpieczeństwie na morzu muszą zostać uratowane i zabrane do bezpiecznego portu bez żadnych wątpliwości i bez żadnych warunków.

1.12. Mając na uwadze geopolityczne i środowiskowe znaczenie Arktyki, EKES z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie UE do pełnego wdrożenia **Umowy w sprawie zapobiegania nieuregulowanym połowom na morzu pełnym w środkowej części Oceanu Arktycznego**, wysiłki na rzecz wyznaczenia chronionych obszarów morskich w Arktyce oraz wprowadzenie zakazu odwiertów w poszukiwaniu węglowodorów⁽⁷⁾.

1.13. Komitet zwraca uwagę na brak ambicji w ramach planowanych inwestycji mających na celu sprostanie wyzwaniom związanym z zarządzaniem oceanami. Dlatego też wzywa do ustanowienia odpowiedniego funduszu na rzecz oceanów, który wspierałby podejmowanie wyzwań związanych z gospodarką morską.

2. Uwagi ogólne dotyczące ram odniesienia

2.1. Jednym z głównych wyzwań w kwestiach morskich jest **spójność** między działaniami na różnych poziomach (globalnym, krajowym, regionalnym i lokalnym) oraz między sektorami. Istnienie wielu sprzecznych stanowisk może stanowić zagrożenie dla interwencji i drastycznie ograniczyć ich wpływ.

⁽¹⁾ Konwencja MOP nr 188/2007 dotycząca pracy w sektorze rybołówstwa.

⁽²⁾ Obecnie konwencji nr 188 nie ratyfikowało 167 państw, a wśród nich 19 państw członkowskich UE, w tym znaczące państwa nadbrzeżne: Cypr, Finlandia, Grecja, Hiszpania, Irlandia, Łotwa, Malta, Niemcy, Szwecja i Włochy.

⁽³⁾ Dyrektywa Rady (UE) 2017/159 z dnia 19 grudnia 2016 r. wdrażająca Umowę w sprawie wdrożenia Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej pracy w sektorze rybołówstwa z 2007 r. zawartą dnia 21 maja 2012 r. między Generalną Konfederacją Spółdzielni Rolniczych przy Unii Europejskiej (COGECA), Europejską Federacją Pracowników Transportu (ETF) oraz Stowarzyszeniem Krajowych Organizacji Przedsiębiorstw w Sektorze Rybołówstwa w Unii Europejskiej (Europêche) (Dz.U. L 25 z 31.1.2017, s. 12).

⁽⁴⁾ Są to wyspy, archipelagi i terytorium lądowe (Gujana Francuska). Dziewięć tych regionów leży w zachodniej części Oceanu Atlantyckiego, w basenie Karaibów, w lesie amazońskim oraz na Oceanie Indyjskim: Gujana Francuska, Gwadelupa, Martynika, Saint-Martin, Reunion i Majotta (Francja), Azory i Madera (Portugalia) oraz Wyspy Kanaryjskie (Hiszpania).

⁽⁵⁾ COM(2022) 198 final, „Postawienie ludzi na pierwszym miejscu, zapewnienie trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, uwolnienie potencjału regionów najbardziej oddalonych UE”.

⁽⁶⁾ Międzynarodowa konwencja o poszukiwaniu i ratownictwie morskim z dnia 29 kwietnia 1979 r., Hamburg; Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza z dnia 10 grudnia 1982 r., Montego Bay; Międzynarodowa konwencja o bezpieczeństwie życia na morzu z dnia 25 maja 1980 r.

⁽⁷⁾ Wspólny komunikat Komisji i ESDZ „Silniejsze zaangażowanie UE na rzecz pokojowej, zrównoważonej i prosperującej Arktyki”, JOIN(2021) 27 final.

2.2. Zarządzanie oceanami wymaga opartego na wiedzy wsparcia dla podejmowania decyzji. Wpływ człowieka na środowisko morskie **nie ogranicza się do działalności na morzu** (górnictwo, rybołówstwo, transport), ale obejmuje również działania na lądzie, które powodują zanieczyszczenie na szerszą skalę (odpady, pestycydy, antybiotyki, fosforany, tworzywa sztuczne, materiały wybuchowe itp.). W związku z tym kluczowe znaczenie ma włączenie oceanów nie tylko do celu zrównoważonego rozwoju nr 14, ale również do celów dotyczących produkcji przemysłowej i zachowań zbiorowych. Zdrowy i produktywny ekosystem morski wymaga bardziej zintegrowanego podejścia obejmującego aspekty, które nie ograniczają się do kwestii morskich.

2.3. W ostatnich latach, gdy w wielu kontekstach pojawiła się złożoność, opracowano **nowe tryby zarządzania**, inspirowane przede wszystkim nauką o rynkach i sieciach. Systemy złożone trudno jest kontrolować, a ich dynamika nie daje się łatwo przewidzieć w perspektywie długoterminowej. Oceany są złożonym systemem, a ogromne rozbieżności w przepisach dotyczących obszarów przybrzeżnych i morskich, spory na szczeblu rządów krajowych oraz w sektorze prywatnym sugerują, że w celu sprostania wyzwaniom konieczne może być przyjęcie odnowionej **dplomacji naukowej**. EKES dostrzega potrzebę opracowania dostosowanych do potrzeb narzędzi zarządzania i interfejsów między strategiami politycznymi jako inicjatyw mających na celu zintegrowanie różnych i wzajemnie powiązanych wymiarów.

2.4. Komitet popiera rolę UE jako podmiotu prawodawczego, a także jej wkład w rozwijanie sieci i partnerstw na szczeblu globalnym, uwzględnianie **roli badań naukowych i innowacji**, dostarczanie rozwiązań i wytycznych oraz promowanie konkretnych inicjatyw.

3. Ocena komunikatu Komisji

Ocena obejmuje w szczególności cztery obszary wniosku: 1) poprawę ram międzynarodowego zarządzania oceanami; 2) dążenie do osiągnięcia zrównoważonego wykorzystywania oceanów do 2030 r.; 3) zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony na morzu oraz 4) gromadzenie wiedzy o oceanach.

3.1. Poprawa ram międzynarodowego zarządzania oceanami

3.1.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie Komisji do wspierania najwyższych standardów międzynarodowych w zakresie przejrzystości, dobrych rządów i włączania zainteresowanych stron w ramach organizacji międzynarodowych takich jak Międzynarodowa Organizacja Dna Morskiego (ISA) i Światowa Organizacja Handlu (WTO).

3.1.2. EKES potwierdza rolę, jaką UE odgrywa w dziedzinie prawodawstwa, również poprzez dyplomację naukową oraz wzmocnienie sieci i partnerstw na szczeblu globalnym. Komitet podkreśla w szczególności potrzebę wdrożenia systemu monitorowania i podejmowania odpowiednich działań. Z zadowoleniem przyjmuje wytyczenie **chronionych obszarów morskich** oraz określenie innych skutecznych obszarowych środków ochrony (OECM), z myślą o objęciu ochroną 30 % obszarów do 2030 r., wszędzie tam, gdzie uznaje się znaczenie danych obszarów dla funkcjonowania systemu oceanicznego i gdzie taka interwencja opiera się na analizie efektywności i skuteczności wytyczenia każdego konkretnego obszaru, uwzględniającej koszty, obowiązki, ramy czasowe i monitorowanie

3.1.3. Komitet zauważa, że pomimo pewnego postępu technologicznego w ostatnich latach długoterminowe skutki **górnictwa głębokomorskiego** są w dalszym ciągu widoczne, a ekosystem jest nadal w trakcie odbudowy na obszarach pokopalnianych, na których prace były prowadzone wiele dziesięcioleci temu⁽⁸⁾. EKES pozytywnie ocenia przyjęcie podejścia ostrożnościowego i wzywa do wprowadzenia moratorium na wydawanie koncesji na wydobywanie przez ISA. Komitet apeluje do ISA o powołanie międzynarodowego niezależnego panelu naukowego, który przełożyłby analizę opartą na wiedzy na dobrze określone decyzje polityczne. Proponuje również promowanie inwestycji w badania i rozwój w zakresie rozwiązań alternatywnych wobec materiałów wydobywanych z dna morskiego.

3.1.4. **Łodziowe rybołówstwo przybrzeżne** i akwakultura na małą skalę są istotnymi czynnikami warunkującymi przetrwanie wielu społeczności nadbrzeżnych i zachowanie ich dziedzictwa kulturowego. Sektor rybołówstwa w ujęciu ogólnym, a zwłaszcza rybołówstwo tradycyjne i łodziowe rybołówstwo przybrzeżne to sektory w największym stopniu dotknięte kryzysem gospodarczym, dlatego obecnie wymagają opracowania szczegółowej strategii, która pozwoli im odzyskać silną pozycję na rynku⁽⁹⁾. EKES wzywa do podjęcia odpowiednich kroków, aby wzmocnić te działania, zdywersyfikować źródła dochodów społeczności lokalnych (np. turystyka przybrzeżna i działalność rekreacyjna związana z wodą), wspierać przeorientowanie kariery zawodowej, pomagać lokalnym regionom dotkniętym kryzysem oraz wspierać zrównoważenie środowiskowe⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ Zob. <https://www.jpi-oceans.eu/en/ecological-aspects-deep-sea-mining>.

⁽⁹⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Społeczny wymiar rybołówstwa” (opinia rozpoznawcza) (Dz.U. C 14 z 15.1.2020, s. 67).

⁽¹⁰⁾ https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/publications/communication-commission-towards-strong-and-sustainable-eu-algae-sector_en

3.1.5. EKES z aprobatą odnosi się do **podejścia „zero tolerancji” wobec nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów (NNN)** oraz zachęca UE do wspierania uczciwych operatorów statków w dążeniu do osiągnięcia zrównoważonej ochrony zasobów rybnych i zrównoważonego zarządzania nimi. Podkreśla rolę, jaką UE odgrywa w rozmowach na temat połowów z państwami spoza UE w kontekście promowania przestrzegania zobowiązań międzynarodowych. W tym miejscu uznaje **umowy o partnerstwie w sprawie zrównoważonych połowów** za istotny wkład w solidne ramy współdziałania z szeregiem krajów partnerskich spoza UE.

3.1.6. Arktyka stoi w obliczu drastycznych zmian, które mogą spowodować zagrożenie dla środowiska i równowagi geopolitycznej. EKES z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie UE do pełnego wdrożenia **Umowy w sprawie zapobiegania nieuregulowanym połowom na morzu pełnym w środkowej części Oceanu Arktycznego**, podjęcie wysiłków na rzecz wyznaczenia chronionych obszarów morskich w Arktyce oraz wprowadzenie zakazu odwiertów w poszukiwaniu węgłowodorów⁽¹¹⁾.

3.1.7. EKES dostrzega trudności we wdrażaniu działań na **obszarach poza jurysdykcją krajową** i podkreśla potrzebę zagwarantowania spójności między różnymi partnerstwami i umowami, a także popiera wysiłki UE podejmowane w ramach obecnych negocjacji w sprawie traktatu o morzu pełnym.

3.2. *Dążenie do osiągnięcia zrównoważonego wykorzystywania oceanów do 2030 r.*

3.2.1. EKES wyraża uznanie dla zobowiązań i starań na rzecz osiągnięcia **neutralności emisyjnej** do 2050 r. UE odgrywa istotną rolę w Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO) w globalnym procesie legislacyjnym i operacyjnym mającym na celu obniżenie emisyjności sektora morskiego i sektora rybołówstwa.

3.2.2. Komitet przyznaje, że walka z zanieczyszczeniem mórz jest wyzwaniem. Wzajemne powiązania różnych źródeł emisji, w tym źródeł lądowych, a także różnorodność zainteresowanych stron i ograniczenia prawne sprawiają, że ramy te są bardziej złożone. Komitet podkreśla potrzebę zajęcia się kwestią **różnorodności zanieczyszczeń** i promowania skutecznych interwencji. Kładzie też nacisk na potrzebę zapewnienia spójności i uwzględnienia aspektów wykraczających poza zarządzanie oceanami (np. tych poruszonych w strategii „zero zanieczyszczeń”, unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 i strategii „Od pola do stołu”⁽¹²⁾), które mają duży wpływ na zanieczyszczenie mórz⁽¹³⁾.

3.2.3. **Niewybuchy** obejmują zarówno konwencjonalne materiały wybuchowe, jak i broń chemiczną zatopioną w morzu. Niezaprzeczalne zagrożenia wynikające z obecności niewybuchów w morzach były w przeszłości niskie. Problem ten wymaga pilnej strategii, ponieważ zapotrzebowanie sektorów gospodarki na przestrzeń morską rośnie, a większość amunicji ulega korozji oraz wyciekowi toksycznych, rakotwórczych, mutagennych i teratogennych produktów. Potrzebne są interwencje w zakresie wykrywania, monitorowania i łagodzenia skutków, z wykorzystaniem wspólnej europejskiej wiedzy i wsparcia technologicznego⁽¹⁴⁾.

3.2.4. W związku z tym EKES aprobuje wysiłki Komisji, aby ograniczyć wpływ zatopionej amunicji na środowisko, i zwraca uwagę, że zagrożenia nie ograniczają się do niewybuchów z okresu I i II wojny światowej, ale pochodzą również z innych konfliktów (np. na Bałkanach i w Ukrainie) i nie sprowadzają się do ewentualnej toksyczności uwolnionych substancji, ale także do przypadkowej lub samoczynnej detonacji.

3.2.5. EKES dostrzega wpływ środowiskowy **narzędzi połowowych** na ekosystem i zwraca uwagę, że koszty wielu proponowanych rozwiązań nie są zrównoważone, a ich skutki są znikome na szczeblu globalnym. Wzywa do wprowadzenia nowych technologii lub materiałów w celu złagodzenia tego wyzwania, wraz ze środkami kompensacyjnymi i dostosowaną do potrzeb kampanią informującą rybaków o tych możliwościach⁽¹⁵⁾.

⁽¹¹⁾ Wspólny komunikat JOIN(2021) 27 final „Silniejsze zaangażowanie UE na rzecz pokojowej, zrównoważonej i prosperującej Arktyki”.

⁽¹²⁾ Dyrektywa 2005/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie zanieczyszczenia pochodzącego ze statków oraz wprowadzenia sankcji w przypadku naruszenia prawa (Dz.U. L 255 z 30.9.2005, s. 11); dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/883 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie portowych urządzeń do odbioru odpadów ze statków, zmieniająca dyrektywę 2010/65/UE i uchylająca dyrektywę 2000/59/WE (Dz.U. L 151 z 7.6.2019, s. 116).

⁽¹³⁾ „OECD Guidelines for Multinational enterprises 2011” [„Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych z 2011 r.”]; „UN guiding principles on business and human rights 2011” [„Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka z 2011 r.”].

⁽¹⁴⁾ Zob. <https://www.jpi-oceans.eu/en/munition-sea>.

⁽¹⁵⁾ Zob. dobrowolne wytyczne FAO w sprawie oznakowania narzędzi połowowych oraz prace wykonane przez regionalne organizacje ds. zarządzania rybołówstwem i regionalne konwencje morskie.

3.2.6. **Nadmierna eksploatacja zasobów rybnych** i przyłowy są uznawane za prawdziwe problemy na szczeblu globalnym. Sektor rybołówstwa znacznie wpływa na wiele gatunków, istnieją więc uzasadnione obawy, że ta działalność może zagrozić trwałości niektórych gatunków i w konsekwencji – równowadze całego ekosystemu morskiego. Z drugiej strony działalność lokalnych rybaków stanowi istotny aspekt kultur terytorialnych i zrównoważonej gospodarki, ponieważ zapewnia obywatelom zdrową żywność w ramach procesu zrównoważonego z punktu widzenia środowiska, społeczeństwa i gospodarki. Antropogeniczną presję na stada ryb można zmniejszyć poprzez promowanie **akwakultury** (w tym uprawy alg) **o zerowym wpływie**.

3.2.6.1. W oparciu o te aspekty EKES wzywa do:

- a) wprowadzenia surowszych kontroli i sankcji w odniesieniu do połowów NNN;
- b) monitorowania i regulowania sektora rybołówstwa w sposób, który eliminuje nadmierną eksploatację zasobów rybnych i przyłowy oraz promuje skuteczny zrównoważony rozwój sektora;
- c) promowania i wspierania akwakultury i uprawy alg o zerowym wpływie na środowisko, z uwzględnieniem aspektów żywienia i zużycia energii;
- d) zapewnienia rekompensat ekonomicznych dla pracowników w okresach przejściowych transformacji technologii i systemów produkcji.

3.2.7. Transport morski stanowi ponad 90 % światowego handlu towarami, co czyni go trzonem światowej gospodarki. Statki oceaniczne mogą wywierać wpływ i stanowić znaczące źródło zanieczyszczeń również po zakończeniu ich eksploatacji. Armatorzy w krajach o wysokim dochodzie często ukrywają prawdziwe dane identyfikacyjne statków poprzez rejestrowanie ich w rajach podatkowych, również w celu obejścia przepisów środowiskowych. W tym kontekście działania na poziomie międzynarodowym i regionalnym nie przyniosły rezultatów w walce z taką praktyką⁽¹⁶⁾. Państwa taniej bandery nadal są wykorzystywane jako ostatnie państwo rejestracji bandery, również przez państwa UE, aby obejść przepisy i obniżyć koszty. EKES sugeruje uznanie **rozbiórki statków** za istotne źródło zanieczyszczenia morza i wzywa UE do: a) podjęcia działań w celu zapewnienia silniejszych wiążących przepisów prawa; b) monitorowania działalności, aby zapobiec wszelkim działaniom mającym na celu obejście przepisów dotyczących ochrony środowiska; c) wprowadzenia finansowego środka odstrasającego od stosowania tanich bander, np. ustanowienia specjalnego funduszu składającego się z poręczeń – na cały okres życia statku – aby zagwarantować przestrzeganie norm UE w zakresie ochrony środowiska i bezpieczeństwa, również poza jurysdykcją UE.

3.3. Zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony na morzu

3.3.1. EKES wyraża uznanie dla UE za wzmocnienie jej roli jako dostawcy usług bezpieczeństwa morskiego w obrębie jej granic i poza nimi. Zachęca UE do określenia potencjalnych **morskich obszarów zainteresowania** (MAI) w związku z ostatnimi wydarzeniami geopolitycznymi oraz do skupienia się na nowych priorytetach.

3.3.2. Komitet z zadowoleniem przyjmuje starania UE na rzecz promowania i wdrażania wszelkich działań mających na celu zwiększenie **bezpieczeństwa na morzu**. Zachęca UE do rozszerzenia zakresu sektorów zaangażowanych w działalność na morzu, która może zagrażać środowisku i zdrowiu ludzkiemu, w celu uwzględnienia sektorów turystyki, rozbiórki i budowy statków, energetyki i akwakultury. Zachęca również do położenia nacisku na **modernizację technologii** (np. ekologiczny napęd), **przestrzeni roboczych i warunków pracy** w różnych dziedzinach logistyki, które stanowią ramy działalności morskiej (np. stocznie, porty, łodzie itp.).

3.3.3. EKES zaleca, aby zapewniono spójność regulacyjną między środkami związanymi z ochroną ekosystemów morskich a przepisami regulującymi bezpieczeństwo i warunki pracy na morzu poprzez oceny skutków dotyczące: **(i) zatrudnienia; (ii) wynagrodzeń; (iii) technologii; (iv) godnych warunków życia i pracy; oraz (v) szkoleń pracowników**. Wzywa również do zapewnienia lepszej koordynacji między różnymi służbami administracji publicznej na wszystkich szczeblach na potrzeby zintegrowanego zarządzania przestrzenią morską⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ Zob. Wan i in., Marine Policy, 2021.

⁽¹⁷⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Społeczny wymiar rybołówstwa” (opinia rozpoznawcza) (Dz.U. C 14 z 15.1.2020, s. 67).

3.3.4. EKES wzywa państwa członkowskie do **ratyfikowania konwencji nr 188 Międzynarodowej Organizacji Pracy** i udostępnienia środków niezbędnych do jej prawidłowej transpozycji do prawa krajowego oraz jej stosowania. EKES z zadowoleniem przyjmuje dyrektywę Rady (UE) 2017/159 ⁽¹⁸⁾ i wzywa do rozpoczęcia prac nad rozszerzeniem jej zakresu również w celu uwzględnienia skumulowanych skutków długoterminowych dla zdrowia ludzkiego. Ponadto wskazuje na konieczność opracowania prawdziwie ambitnych przepisów UE dotyczących zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw i pracy przymusowej ⁽¹⁹⁾.

3.3.5. EKES uważa, że zasadnicze znaczenie ma opracowanie ogólnych zasad i praktycznych wytycznych dotyczących uczciwych usług związanych z pracą w tych sektorach, w tym: a) wystarczających i odpowiednich wytycznych dotyczących właścicieli statków rybackich i (transgranicznych) usług rynku pracy; b) standardowych umów dotyczących (transgranicznych) usług związanych z rynkiem pracy; c) wystarczających i odpowiednich wytycznych dla rybaków poszukujących zatrudnienia na pokładzie (zagranicznych) statków rybackich oraz d) mechanizmów wnoszenia skarg ⁽²⁰⁾.

3.3.6. Elementem związanym z wiedzą o morzu i oceanach oraz bezpieczeństwem na morzu jest niezbędne szerokie rozpowszechnienie wiedzy na temat prawa morza i jego rzeczywistego egzekwowania. Potrzebne jest międzynarodowe prawo regulujące różne obszary kompetencji (strefy przybrzeżne, strefy ekonomiczne, ochrona zasobów morskich, definicja bezpiecznej przystani itp.), zwłaszcza w celu wyjaśnienia zobowiązań międzynarodowych dotyczących ratownictwa i pomocy na morzu, kodyfikacji pojęć niebezpieczeństwa oraz metod poszukiwawczo-ratowniczych.

3.3.7. **Kłęski żywiołowe** (powodzie, tsunami, zdarzenia ekstremalne) mogą mieć wpływ na środowisko morskie i powodować pośrednie zagrożenie dla działalności człowieka i zdrowia ludzkiego. EKES podkreśla konieczność przeciwdziałania kłęskom żywiołowym jako potencjalnym źródłom zagrożeń dla środowiska i szeroko pojętej działalności na morzu.

3.4. Gromadzenie wiedzy o oceanach

3.4.1. EKES dostrzega złożoność systemu oceanicznego pod względem wzajemnie powiązanych zmiennych środowiskowych oraz różnorodności zainteresowanych stron, prawodawstwa, kultury i lokalnych zdolności. Wzywa do skutecznego i przejrzystego zaangażowania różnych dyscyplin i specjalizacji (nauka o danych, złożoności i sieciach, psychologia, socjologia, ekonomia) w rozwój **opartego na wiedzy wsparcia dla kształtowania polityki** (podobnie jak w przypadku międzyrządowego panelu ds. zrównoważonego rozwoju oceanów (IPOS)).

3.4.2. Wiedza i praktyki pokazują **nowe sposoby zarządzania** mające na celu sprostanie wyzwaniom w związku ze złożonością struktur samoorganizujących się, gdzie z powodzeniem rozwinięto organizację zdecentralizowaną. EKES wzywa do rozszerzenia dobrych praktyk i modeli na wszystkie sektory niebieskiej gospodarki, w tym sektory, które mogą zapewnić nowe miejsca pracy i wzrost gospodarczy (np. turystyka, nurkowanie), oraz sektor publiczny. Przeznaczenie środków na zrównoważoną niebieską gospodarkę powinno zapewnić korzyści społeczne i gospodarcze dla obecnych i przyszłych pokoleń, przywrócić i zachować różnorodność, wydajność, odporność i wewnętrzną wartość ekosystemów morskich oraz promować czyste technologie, odnawialne źródła energii i recykling ⁽²¹⁾.

3.4.3. **Spółeczeństwo obywatelskie i lokalne zainteresowane strony** powinny być zaangażowane na każdym etapie procesu, od konsultacji i wspólnego opracowywania planów po wdrażanie i ocenę końcową. Podstawowa wiedza o morzach i oceanach ma zasadnicze znaczenie dla transformacji społecznej w kierunku zintegrowanego zrównoważonego charakteru systemu. W ramach struktur i procesów organizacyjnych należy priorytetowo traktować wymiar społeczny

⁽¹⁸⁾ Dyrektywa Rady (UE) 2017/159 z dnia 19 grudnia 2016 r. wdrażająca Umowę w sprawie wdrożenia Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej pracy w sektorze rybołówstwa z 2007 r. zawartą dnia 21 maja 2012 r. między Generalną Konfederacją Spółdzielni Rolniczych przy Unii Europejskiej (COGECA), Europejską Federacją Pracowników Transportu (ETF) oraz Stowarzyszeniem Krajowych Organizacji Przedsiębiorstw w Sektorze Rybołówstwa w Unii Europejskiej (Europêche) (Dz.U. L 25 z 31.1.2017, s. 12).

⁽¹⁹⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Społeczny wymiar rybołówstwa” (opinia rozpoznawcza) (Dz.U. C 14 z 15.1.2020, s. 67); wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz zmieniającej dyrektywę (UE) 2019/1937 (COM(2022) 71 final); wniosek Komisji dotyczący rozporządzenia w sprawie zakazu produktów wytwarzanych z wykorzystaniem pracy przymusowej na rynku unijnym (COM(2022) 453 final).

⁽²⁰⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Społeczny wymiar rybołówstwa” (opinia rozpoznawcza) (Dz.U. C 14 z 15.1.2020, s. 67).

⁽²¹⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 508/2014” (COM(2018) 390 final – 2018/0210 (COD)) (Dz.U. C 110 z 22.3.2019, s. 104).

i wsparcie naukowe na rzecz zintegrowanego zrównoważonego rozwoju poprzez doskonalenie i finansowanie środków służących promowaniu i wspieraniu dialogu społecznego, zwiększaniu bezpieczeństwa, poprawie warunków pracy, tworzeniu wysokiej jakości miejsc pracy, rozwijaniu **umiejętności** pracowników oraz **zapewnianiu wymiany pokoleniowej** ⁽²²⁾.

3.4.4. EKES pochwała praktykę UE polegającą na dzieleniu się danymi dotyczącymi mórz i danymi pochodzącymi z obserwacji oceanów. Dostrzega **znaczenie usług morskich** i ich wpływ na gospodarkę, a także koszty infrastruktury morskiej, które wymagają ogromnych nakładów inwestycyjnych ze środków krajowych. Zwraca uwagę, że przy modelowaniu złożoności ekosystemu morskiego nadal występują trudności w zrozumieniu tego ekosystemu i jego powiązań z działalnością człowieka. Zachęca UE do promowania otwartego dostępu do danych i ich ponownego wykorzystywania, a także do finansowania innowacyjnych podejść w celu zmniejszenia kosztów obserwacji i zapewnienia skutecznej **oceny dobrego stanu środowiska** ⁽²³⁾.

3.4.5. EKES podkreśla potrzebę przyjęcia metodyki naukowej w ramach podejścia do dyplomacji naukowej i negocjacji w dziedzinie nauki. Wzywa do wprowadzenia szkoleń dla użytkowników końcowych i kadry kierowniczej, również na szczeblu lokalnym, w celu zapewnienia rzeczystej zrównoważoności i wykonalności działań.

4. Kluczowe kwestie

4.1. Z koncepcją zarządzania wiąże się wiele różnych zjawisk – od procesów decyzyjnych po instrumenty polityczne. Obszerny zakres pojęcia zarządzania mógł przyczynić się do jego szerokiej popularności, a najprawdopodobniej także do jego nadużywania. Oceany nie uznają granic politycznych, a ponadto są ściśle związane z użytkowaniem terenów. Poszczególne kraje nie są w stanie sprostać wyzwaniom, które wymagają podejścia ponadnarodowego, opartego na wykonalnym i skutecznym podziale działań i obowiązków, przyjęcia wspólnie opracowanych systemów oraz wspólnych planów działania i interwencji, łączących starania na szczeblu lokalnym w kompleksowe ramy regionalne. Nie można przyjąć jednego sposobu zarządzania w celu zapewnienia struktur organizacyjnych w odniesieniu do różnych wymiarów. W tym kontekście EKES zwraca uwagę, że kluczowe znaczenie dla sprostania złożonym wyzwaniom związanym z morzami i oceanami mają oparte na wiedzy wsparcie na potrzeby podejmowania decyzji, dyplomacja naukowa i spójne prawodawstwo we wszystkich krajach i sektorach.

4.2. Stałe zapotrzebowanie gospodarki na przestrzeń morską zwiększa złożoność systemu oceanicznego pod względem wzajemnie powiązanych zmiennych środowiskowych. Na różnorodność zainteresowanych stron, przepisów, kultur i zdolności lokalnych nakłada się potrzeba opracowywania i wdrażania interwencji, które będą mogły być zrównoważone w wymiarze środowiskowym, gospodarczym i społecznym. EKES wnosi, aby podczas opracowywania opartego na wiedzy wsparcia dla zarządzania oceanami przyjęto w przejrzysty sposób metodykę naukową z uwzględnieniem różnych dyscyplin (nauka o danych, złożoności i sieciach, psychologia, socjologia, ekonomia itd.).

4.3. Kwestią o kluczowym znaczeniu dla przyszłości wielu sektorów związanych z działalnością na morzu jest wymiana pokoleniowa. Niektóre aspekty, które wydają się być niezwiązane z zarządzaniem, pośrednio przyczyniają się do skutecznego zarządzania działaniami na morzu. Wiele inicjatyw mających na celu ułatwienie modernizacji technologii, zapewnienie szkolenia zawodowego i poprawę warunków pracy jest użytecznych, ale wymagają one również środków towarzyszących i możliwego do zaakceptowania zwrotu z zainwestowanego kapitału ⁽²⁴⁾.

4.4. Zrównoważona działalność pozostaje głównym celem skutecznego zarządzania oceanami, a wszystkie sektory powinny mieć możliwość osiągnięcia tego celu. EKES apeluje o finansowanie środków mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa i poprawę warunków pracy, np. w dziedzinie szkoleń, usług doradczych, promowania kapitału ludzkiego, dialogu społecznego, zdrowia i bezpieczeństwa. EKES wzywa współprawodawców do priorytetowego potraktowania wymiaru społecznego podczas przyjmowania struktur i procesów organizacyjnych (tj. zarządzania) poprzez wzmocnienie i finansowanie środków promujących i wspierających dialog społeczny, bezpieczeństwo, warunki pracy i umiejętności.

⁽²²⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 508/2014” (COM(2018) 390 final – 2018/0210 (COD)) (Dz.U. C 110 z 22.3.2019, s. 104).

⁽²³⁾ <https://jpi-oceans.eu/en/science-good-environmental-status>

⁽²⁴⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Społeczny wymiar rybołówstwa” (opinia rozpoznawcza) (Dz.U. C 14 z 15.1.2020, s. 67).

4.5. Komitet zwraca uwagę na brak ambicji w ramach planowanych inwestycji mających na celu sprostanie wyzwaniom związanym z zarządzaniem oceanami. Walka ze źródłami zanieczyszczeń, interwencje na rzecz łagodzenia skutków oraz zarządzanie działaniami na morzu we wszystkich sektorach wymagają odpowiednich nakładów finansowych, działań strukturalnych i zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego. EKES z zadowoleniem przyjmuje wysiłki mające na celu ograniczenie emisji gazów cieplarnianych oraz zachęcanie do osiągania najlepszych wyników i wprowadzania innowacji⁽²⁵⁾. Mogą one służyć dążeniu zarówno do dekarbonizacji sektora transportu morskiego, jak i do ustanowienia funduszu na rzecz oceanów, aby wspierać wyzwania związane z gospodarką morską. EKES wzywa również do rozszerzenia mechanizmu dostosowywania cen do emisji dwutlenku węgla o aspekty środowiskowe i społeczne.

4.6. Ze względu na swą specyfikę geograficzną regiony najbardziej oddalone mogą odgrywać zasadniczą rolę w wykorzystaniu wszystkich możliwości związanych z oceanami, morzami i zasobami morskimi, które należy traktować priorytetowo, ponieważ drzemie w nich ogromny potencjał wzmocnienia gospodarek, tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy i zapewniania obywatelom dobrobytu⁽²⁶⁾. Z tych względów EKES uważa, że należy zwiększyć szczególną rolę regionów najbardziej oddalonych we wdrażaniu zarządzania oceanami, zwłaszcza w ramach: a) misji w zakresie odbudowy naszych oceanów i zasobów wodnych do 2030 r.; b) gromadzenia i monitorowania danych dotyczących rybołówstwa; c) zwalczania nielegalnych i masowych połowów oraz wspierania zrównoważonego rybołówstwa; i d) wymiany wiedzy na temat planowania przestrzennego obszarów morskich⁽²⁷⁾.

4.7. Podstawowa wiedza o morzach i oceanach pozwala informować o wyzwaniach związanych z morzami i oceanami i może propagować rozwiązania. Media i politycy poświęcają dużo uwagi kwestiom związanym z tworzywami sztucznymi, ale to tylko jedno z wielu wyzwań dla mórz i oceanów. Często pomija się powiązania między wyzwaniami związanymi z morzami i oceanami a użytkowaniem terenów oraz zachowaniami konsumentów. EKES wzywa do bardziej kompleksowego i przejrzystego przekazywania informacji na temat mórz i oceanów, z uwzględnieniem prawodawstwa i interwencji zarówno na morzu, jak i na lądzie. Komitet wyraża nadzieję, że utworzy to drogę do przekształcenia produkcji przemysłowej oraz tworzenia nowych technologii i miejsc pracy, które będą bardziej ukierunkowane na zrównoważenie środowiskowe.

4.8. Trwająca wojna w Ukrainie zmieniła scenariusz polityczny i skierowała uwagę na nieoczekiwane sytuacje nadzwyczajne (zaopatrzenie w energię, inflacja). Nieoczekiwane wyzwania (takie jak bezpieczeństwo gazociągów Nord Stream i zatopiona amunicja w Morzu Czarnym, a także geopolityczne strategiczne znaczenie Arktyki) wymagają dodatkowych wysiłków na rzecz podjęcia odpowiednich wspólnych interwencji. Chociaż wojna wpłynęła również na liczbę migrantów na szlaku zachodniobałkańskim, presja na przejściach granicznych na szlakach śródziemnomorskich jest nadal wysoka, co obciąża zdolności przyjmowania migrantów w niektórych państwach UE i naraża ludzi na ryzyko wystąpienia incydentów. EKES zwraca się także do UE o wzmożenie starań w zakresie finansowania inicjatyw mających na celu wspieranie bezpieczeństwa na morzu, w scenariuszu zakładającym, że sytuacja prawdopodobnie pogorszy się ze względu na presję klimatyczną i gospodarczą.

Bruksela, dnia 24 stycznia 2023 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽²⁵⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 2003/87/WE ustanawiającą system handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych w Unii, decyzję (UE) 2015/1814 w sprawie ustanowienia i funkcjonowania rezerwy stabilności rynkowej dla unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych i rozporządzenie (UE) 2015/757” (COM(2021) 551 final – 2021/0211 (COD)) „Wniosek dotyczący decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej decyzję (UE) 2015/1814 w odniesieniu do liczby uprawnień, które mają zostać wprowadzone do rezerwy stabilności rynkowej na potrzeby unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych do 2030 r.” (COM(2021) 571 final – 2021/0202 (COD)) (Dz.U. C 152 z 6.4.2022, s. 175); opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Zapewnienie użyteczności ETS i CBAM dla miast i regionów UE (Dz.U. C 301 z 5.8.2022, s. 116); przegląd unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji, przyjęty przez Parlament Europejski 22 czerwca 2022 r.

⁽²⁶⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Atuty regionów najbardziej oddalonych dla Unii Europejskiej” (opinia rozpoznawcza) (Dz.U. C 194 z 12.5.2022, s. 44).

⁽²⁷⁾ COM(2022) 198 final.